فصلنامه مطالعات حقوق
Journal of Legal Studies
شماره سی و سه. تابستان ۱۳۹۸، صص۱۹۶-۱۸۱ Vol 3. No 33. 2019, p 181-196
شماره شاپا (۲۵۳۸-۶۳۹۵) ISSN: (2538-6395)

مقایسه تطبیقی تشریفات قراردادهای کاردر ایران با امریکا

دکتر مرتضی صادقی[۱]. دکتر داود بزرگمهر[۲]. سودابه موسوی شهیدی[۳]
۱. عضو علمی گروه حقوق. گروه حقوق، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد واحد شهرکرد، ایران
۲. عضو هیئت علمی گروه حقوق. گروه حقوق، واحد بروجن، دانشگاه آزاد واحد بروجن، ایران
۳. دانشجویی کارشناسی ارشد حقوق. گروه حقوق، واحد بروجن، دانشگاه آزاد واحد بروجن، ایران

چکیده

در حقوق اتحادیه‌ی اروپا و آمریکا اصل حاکمیت اراده در تشریفات انعقاد قرارداد به رسمیت شناخته شده است. در ایران قانون محل انعقاد، قانون محل اجرا و قوانین دیگر قانون حاکمیت اراده است که باید بر قراردادهای بین المللی خصوصی حکومت نماید. در این پژوهش ضمن ارائه تفسیری از ماده ۹۶۸، بر ضرورت «اصلاح» آن نیز تأکید می‌شود. حقوق آمریکا اصولا قانون منتخب طرفین می‌بایست با قرارداد منعقده رابطه‌ی اساسی یا ارتباط معقول داشته باشد. براساس مقرره‌ی رم یک قانون منتخب طرفین نباید با مقررات امری برتر قانون مقر و نیز مقررات امری برتر کشور محل اجرای تعهدات قراردادی در تضاد باشد. در حقوق آمریکا نیز قانون منتخب طرفین نباید با نظم عمومی مقر دادگاه و اصول اساسی دادگاهی که دارای علقه‌ی مادی بیشتری از ایالت منتخب طرفین در موضوع خاص بوده، در تقابل باشد. در نظام حقوق قراردادها در ایران، قاعده کلی اجرای قرارداد در موعد مقرر است و هرگونه انحراف از چنین قاعده‌ای چه با تأخیر یا عدم اجرای آن، با واکنش سخت قانون‌گذار مواجه شده و همین امر قانون‌گذار را برآن داشته تادرپاسداشت این قاعده کلی، دست به تأسیس ضمانت اجراهایی بزند. برخلاف قوانین برخی از کشورها که موضع روشنی دراین‌باره دارند، در مقررات قانونی ایران، اجرای زودهنگام تعهد، برخلاف تأخیر اجرای آن، موردتوجه قرار نگرفته است. اراده اشخاص حاکم بر سرنوشت پیمانهای ایشان است و آزادی اراده را باید به عنوان «اصل» پذیرفت در آثار حقوقی نیز چندان سابقه تحلیلی و بررسی موضوع دیده نمی‌شود، اما این موضوع در فقه مورد مطالعه قرارگرفته و دیدگاه‌های متفاوتی در خصوص آن ارائه شده است. امروزه بسیاری از قراردادها در مرحله عمل با مشکلات اجرایی مواجه گشته، عقیم می‌مانند. این مشکلات، همیشه ناشی از عواملی قهری نیست؛ بلکه کوتاهی متعهد در ارزیابی شرایط آینده در حین عقد، فراهم شدن معامله ای با سود بیشتر و مواردی از این دست، موجبات تعلّل در اجرای تعهّد و نقض قرارداد را فراهم می‌سازد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

در واقع نگاه اجمالی به قانون قرارداد کاردرامریکا بر عکس ایران، ما را به این واقعیت رهنمون می‌سازد که قرارداد کار در این کشور تشریفاتی است.

واژه‌های کلیدی: تعهدات قراردادی، تشریفات، قراردادها، ایران و امریکا

مقدمه

مباحث مربوط به تشریفات انعقاد قراردادها که اززیر شاخه های حقوق اداری محسوب می‌شود در سالهای اخیر بیشتر مورد توجه دانشگاهیان و موسسات علمی قرار گرفته و لزوم توجه به این مباحث بر صاحبان علم و اهل فن پوشیده نبوده است .ولی از آن مهمتر کاربردی ساختن این مباحث در ادارات دولتی و مؤسسات عام المنفعه‌ی که مالکیت آنها متعلق به مردم است و وارد کردن این مباحث در برنامه‌های آموزشی سازمانهای دولتی که کمتر مورد توجه بوده است. این تحقیق با بررسی و شناخت تعاریف تشریفات انعقاد قراردادهای دولتی و بررسی آثار قراردادها نسبت به طرفین و تعهدات آنها نسبت به یکدیگر سعی دارد تا موارد کاربردی و با اهمیت را در انعقاد قراردادها و لزوم اجرای آنها را مورد بررسی قرار داده و زمینه آگاهی و بکار بستن را در سازمانهای دولتی ایجاد نماید. در این تحقیق ضمن بررسی مفاهیم مقدماتی و تعریف واژه هایی مصطلح در تحقیق به بررسی و مطالعه شرایط صوری و ماهوی در نحوه انعقاد قرارداد کاردر قراردادهای خصوصی وقراردادهای کار می‌پردازیم در مبحث دیگری مسئولیت‌های مدنی و کیفری کارفرما درخصوص انعقاد قرارداد کار مورد بررسی واقع می‌شود.

بیان مساله

یکی از مباحث مهم و شاخص در حقوق کار، قرارداد کار است که مقدمه و پایه اصلی ایجاد رابطه کاری فیمابین کارگر و کارفرما بوده و حقوق و تعهدات طرفین براساس آن تعیین می‌گردد. با توجه به تمایز قرارداد کار از سایر قراردادها - به ویژه از قرارداد اجاره خدمات در حقوق مدنی- این تمایز، دارای اهمیت خاصی از حیث شناسایی نظام حقوقی حاکم بر روابط قراردادی است؛ زیرا موازین حقوق کار و از جمله مقررات مربوط به شرایط کار (مزد، مدت کار، مرخصی و تعطیلات و. . .)، نحوه حل و فصل اختلافات و مراجع ذی‌صلاح در رسیدگی به این اختلافات و ایمنی و بهداشت کار، صرفاً ناظر بر قراردادهای کار بوده و به دیگر قراردادها ارتباط پیدا نمی‌کند؛ و نیز، مقررات بیمه‌ای و مالیاتی مرتبط با قراردادهای کار با سایر قراردادها از قبیل پیمانکاری، وکالت، شرکت و. . . متفاوت است.

قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف قانون نباشد نافذ است. ویژگی این ماده اطمینانی است که در طرفین یک قرارداد ایجاد می‌کند و آنان مادام که تصمیمی مخالف قانون اتخاذ ننموده باشند می‌توانند در خصوص قرارداد آتی خود تصمیم گرفته و شروط آن را انتخاب و یا محتوای آن را تغییر دهند، بدون اینکه واهمه ای از سرنوشت آن در مرحله دادرسی داشته

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

باشند. اگرچه عبارت ماده فوق ارزش آزادی قراردادها را در حقوق ایران به خوبی بیان کرده و جایگاه آن را در حقوق قراردادها می‌رساند، و مفهوم آن به هیچ وجه بی نظمی در قراردادها نیست، این بدان دلیل است که همواره عنصری فراتر از آن، که همان قانون است وجود دارد که هر جا ضرورت داشت مانع آن شده و از تحقق نتایج غیرمعقول و مخالف عدالت و امنیت جلوگیری می‌نماید؛ چون در ماده مذکور صحت قراردادها محدود به این شده است که مخالف صریح قانون نباشد و علاوه بر آن در حوزه حقوق خصوصی و قراردادهای میان مردم با توجه به انگیزه ها و منافع شخصی متفاوت، نمی‌توان افراد را محدود به قالبهای منحصر در قانون کرد.

قراردادها و تعهدات ناشی از آن در اکثر نظام‌های حقوقی تابع قانونی است که مورد توافق طرفین قرارداد واقع می‌شود. این قانون را اصطلاحاً قانون منظور طرفین می‌نامند. اصل حاکمیت اراده، اماره مشخص تعیین قانون صلاحیت‌دار (محل انعقاد عقد، محل اجرای عقد، اقامتگاه متعاملین، تابعیت متعاملین و مانند آنها)، تعیین حدود اراده متعاملین از قوانین حاکم بر قراردادها شد معلوم گردید که با وجود اختلاف نظر حقوقدانان هنوز هم تبعیت از اصل حاکمیت اراده با قیود و شرایط خاصی مورد توجه می‌باشد و ظاهراً نمی‌توان حق متعاملین را در تعیین قانون صلاحیت‌دار مورد تردید قرار داد. البته باید متوجه باشیم که قانون منظور طرفین نمی‌توانند بر تمام مسائل مربوط به قرارداد حکومت کند، زیرا بعضی از موضوعات یک قرارداد مانند اهلیت متعاملین الزاماً تابع قانون صالحیت‌دار دیگری است که این قانونگذار معین کرده است. ضمناً باید این نکته را نیز اضافه کنیم که منطقاً امری یا اختیاری بودن قاعده حل تعارض (قانون بین‌المللی) فرع بر امری یا اختیاری بودن قانون ماهوی (قانون داخلی) مربوطه است. توضیح آنکه چون در هر نظام حقوقی قوانین به امری و اختیاری تقسیم می‌شوند، لذا قاعده تعارضی نیز که برای هر یک از دسته‌های روابط حقوقی وضع شده است از جهت امری یا اختیاری بودن باید از قانون ماهوی مربوطه تبعیت نماید. مثلاً چون قوانین مربوط به اهلیت افراد جزء قوانین امری است قاعده تعارضی نیز که اهلیت را مشمول قانون دولت متبوع افراد می‌داند یک قاعده امری است و لذا بیگانگان نمی‌توانند توافق نمایند که اهلیت آنان تابع قانون ایران باشد. در نظام حقوقی کشورهای دیگر مخصوصاً نظام حقوقی آمریکا نیز، قانون مورد احترام واقع شده و رعایت می‌گردد.

مفهوم قراردادهای دولتی در معنی عام، هر قراردادی که یک طرف آن، دستگاههای اداری، اعم از دولتی (مثل وزارتخانه‌ها و موسسات و شرکتهای دولتی) یا دستگاه های بلدی (شهرداریها) باشد؛ قرارداد دولتی است. مطابق این تعریف هر قراردادی که یک طرف آن دولت یا یکی از موسسات عمومی باشد، آن قرارداد دولتی است. اما روشن است که همه قراردادهای دولتی از درجه و اهمیت یکسانی برخوردار نیستند. لذا نمیتوان همه قراردادهای دولتی را تابع نظام حقوقی یکسانی دانست. بلکه بسیاری از قراردادهای دولتی هستند که تابع قانون مدنی و تجارتند. از این نظر قراردادهای دولتی را به دو نوع تقسیم می‌کنیم (صالحی، ۱۳۹۶). ماده ۱۸۵ قانون مدنی می‌گوید: «عقد لازم آن است که هیچ یک از طرفین معامله حق

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

فسخ آن را نداشته باشند مگر در موارد معینه. ». رابطه‌ای که در اثر عقد لازم پیدا می‌شود طوری است که هیچ یک از طرفین عقد نمی‌تواند بدون رضای طرف دیگر آن را برهم بزند. بنابراین آنان به انجام آنچه در عقد تصریح شده ملزم می‌باشند مگر در موارد معینه قانونی و آن در موردی است که در اثر یکی از خیارات حق فسخ داده شده باشد که در این صورت طرفی که به او حق فسخ داده شده است، می‌تواند معامله را فسخ نماید. همچنین است در صورتی که طرفین عقد در فسخ و برهم زدن آن توافق حاصل نمایند که آن را اقاله گویند. عقود بیع، اجاره، مزارعه، مساقات از جمله عقود لازم می‌باشند. کلیه عقود لازم هستند مگر آنکه قانون خلاف آن را تصریح نماید. ماده ۲۱۹ قانون مدنی می‌گوید: «عقودی که بر طبق قانون واقع شده باشد بین متعاملین و قائم‌مقام آنها لازم‌الاتباع است، مگر اینکه به رضای طرفین اقاله و یا به علت قانونی فسخ شود». ماده ۱۸۶ قانون مدنی در تعریف عقد جایز می‌گوید:« عقد جایز آن است که هریک از طرفین بتواند هر وقتی بخواهد، آن را فسخ کند». طرفین عقد جایز می‌توانند هر زمان، بدون هیچ سبب و تشریفاتی، آن را منحل سازند. وکالت، ودیعه و عاریه از جمله عقود جایز بشمار می‌روند. طرفین عقد جایز در بیشتر موارد می‌توانند آن را به عقدی لازم تبدیل نموده و فی‌الواقع حق فسخ خود را ضمن عقد اصلی یا به موجب عقد مستقلی اسقاط نمایند. ماده ۶۷۹ قانون مدنی بیان می‌دارد:«موکل می‌تواند هر وقت بخواهد وکیل را عزل کند، مگر اینکه وکالت وکیل یا عدم عزل در ضمن عقد لازمی شرط شده باشد. » عقد ممکن است نسبت به یکی از دو طرف جایز و نسبت به طرف دیگر لازم باشد؛مانند رهن که نسبت به راهن لازم و نسبت به مرتهن جایز است. (ماده ۷۸۷ قانون مدنی). عقد لازمی را که در آن به دو طرف یا یکی از آنها یا به دیگری اختیار فسخ داده شده است، عقد خیاری گویند. (ماده ۱۸۸ قانون مدنی). عقد خیاری از تقسیمات عقد لازم است؛بدین معنی که هرگاه عقد لازم را بتوان در اثر شرط خیار منحل کرد، می‌گویند آن عقد خیاری است. برای مثال اگر در عقد بیع شرط شود که فروشنده تا شش ماه می‌تواند ثمن را به خریدار بازگرداند و عقد را فسخ کند، دراین فرض بیع «عقد خیاری»است که بیع شرط نامیده می‌شود. نظام حقوقی آمریکا کامل‌ترین سیستم را در مورد تشریفات قراردادها داراست، هنگام بسط و توسعه این سیستم، نویسندگان آمریکایی نظرات مختلفی ابراز کردند. شرط انتخاب مرجع رسیدگی یکی از مسائلی است که در آمریکا به رسمیت شناخته شده است.

مهمترین ابعاد این تحقیق عبارتند از:

۱- توضیح و تشریح ویژگی‌های خاص تشریفات قراردادهای کار درحقوق ایران با امریکا

۲- تبیین تفاوت های تشریفات قراردادهای کار درحقوق ایران با امریکا از منظر اصول و قواعد کلی حاکم بر قرارداد.

۳- ارائه معیارهای دقیق و مشخص در جهت فرق تشریفات قراردادهای کار در حقوق ایران با امریکا

۴-جمع آوری و تدوین اصول حاکم بر قراردادها در مجلدی واحد وتحت عنوانی خاص.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

۵-ارایه پیشنهاداتی در جهت وضع و تدوین آیین رسیدگی خاص و همچنین ایجاد یک مرجع تخصصی برای رسیدگی به دعاوی ناشی از قرارداد های دولتی، به قانونگذار.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی: به نظر می‌رسد تشریفات انعقاد قراردادهای کار در حقوق ایران با حقوق امریکا قابل مقایسه تطبیقی است.

فرضیه‌های فرعی

۱- به نظر می‌رسد در خصوص تشریفات انعقاد قراردادهای کار درحقوق ایران با امریکا آسیب‌های مانند تشریفات دست وپا گیر ونبود قوانین مطرح است.

۲-به نظر می‌رسد انعقاد قراردادهای کار درحقوق ایران جزء نظام حقوقی عمومی هستند و از قوائد حقوق عمومی پیروی می کنند دارای امتیاز ویژه ای نسبت به سایر قرارداد ها هستند.

۳- ضمانت اجرای عدم انجام تعهدات طرف دولتی و خصوصی در قراردادهای کار در حقوق ایران قابل بررسی و پیگیری است.

پیشینه تحقیق

در این پژوهش به مهمترین تحقیقات انجام شده دراین زمینه اند می‌پردازیم.

حمیدرضا صالحی (۱۳۹۶) جایگاه تشریفات مناقصه و مزایده در تشکیل قراردادهای دولتی. دولت در راستای خدمت‌رسانی و انجام وظایف خود ناگزیر از انعقاد قرارداد است. قراردادهای منعقده توسط دولت به علت مبالغ قابل توجهی که آن‌ها در مجموع دارند، به واسطه طریقی که دولت آن‌ها را انجام می‌دهد و سیاستی که دولت در قراردادهای دولتی اعمال می کند از اهمیت اقتصادی بالایی برخوردار هستند. در این قراردادها نیز مانند هر قرارداد دیگری وجود شرایط عمومی صحت قراردادها ضرورت دارد. علاوه بر شرایط عمومی، ماده ۷۹ قانون محاسبات عمومی رعایت تشریفات مناقصه و مزایده را در قراردادهای دولتی لازم دانسته است. با این وجود، ماهیت این شرایط مشخص نیست. به عبارت دیگر، در مورد این‌که این شرایط شرط لزوم، صحت یا شرط نفوذ هستند و فقدان آن‌ها قرارداد را با چه وضعیت حقوقی روبرو می‌سازد، ابهام وجود دارد. همین امر موجب شده، اولاً ماهیت قراردادهای دولتی با ابهام مواجه شود؛ ثانیاً سبب شده در مورد این‌که ایجاب کدام عمل است (فراخوان مناقصه/ مزایده، پیشنهاد قیمت، اعلام برنده یا ابلاغ به برنده به منظور امضای سند) و کدام عمل قبول محسوب می‌شود و در نهایت قرارداد چه زمانی منعقد می‌شود اختلاف‌نظر به وجود آید. با توجه به سکوت مقنن و فقدان رویه قضایی در مورد تأثیر تشریفات مناقصه و مزایده بر انعقاد قراردادهای دولتی و اختلاف‌نظر علمای حقوق، ضرورت مطالعه این امر

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

مبرهن است. در این نوشتار بعد از تبیین نظرات مطرح شده، به تعیین ماهیت و ضمانت اجرای تشریفات مناقصه و مزایده با توجه به مقررات موجود پرداخته شده است. متعاقباً به نقشی که این شرایط در ماهیت قراردادهای دولتی ایفا می‌کنند پرداخته شده و در نهایت با تعیین ایجاب، زمان انعقاد عقد تبیین شده است.

زهرا البرزی (۱۳۹۶) درتحقیقی تحت عنوان تعلیق قرارداد کار و آثار حقوقی آن به نتایج زیر دست یافت: قرارداد کار بعنوان مهم ترین رکن رابطه کارگری-کارفرمایی تعیین کننده ی تعهدات و شرایط کاری و نیز تضمین کننده حقوق کارگر می باشد که ممکن است اجرای مفاد آن به علل مختلفی همچون مرخصی، بیماری، توقیف کارگر، انجام خدمت وظیفه، تعطیلی کار و کارگاه موقتا متوقف گردد. این شرایط تحت عنوان تعلیق در هر قراردادی وجود دارد اما بر قرارداد کار بعلت ضرورت حمایت هرچه بیشتر از کارگران شرایط و احکام و آثاری متفاوت مترتب می‌باشد که مهمترین آن عدم قطع ارتباط کاری بین کارگر و کارفرما در مدت تعلیق است. علاوه بر این، در مدت توقف اجرای تعهدات مزد کارگر پرداخته و مدت تعلیق نیز جزو سابقه خدمت وی محسوب می شود.

حسین صادقی (۱۳۹۵) درتحقیقی تحت عنوان نگاهی به جایگاه و آثار حقوقی قرارداد کار به نتایج زیر دست یافت:

نقض در لغت به معنی شکستن، ویران کردن و شکستن عهد و پیمان آمده است. در اصطلاح حقوقی نیز از معنای لغوی خود دور نیفتاده و نقض قرارداد زمانی محقق می شود که یکی از طرفین یا هر دوی آنها به آنچه به موجب قرارداد بر عهده گرفته اند پایبند نباشند. درواقع اگر یک طرف قرارداد به تعهد قراردادی خود عمل نکند، یا به طرف مقابل اعلام کند که به تعهدات قراردادیش پایبند نخواهد بود و یا با عمل یا رفتارش نشان دهد که در اجرای قراردادش ناتوان است نقض قرارداد و امتناع از انجام آن رخ داده است. از این جهت نقض قرارداد به دو صورت قابل تصور است: نقض واقعی قرارداد و نقض احتمالی (یا پیشاپیش) آن. موضوع این تحقیق شق دوم نقض است که در حقوق ایران موضوعی نسبتاً ناشناخته است و اگرچه شاید افراد جامعه در عمل با آن روبرو هستند اما از دیدگاه حقوقی کمتر به آن توجه شده است.

سعید ابدی (۱۳۹۵) درتحقیقی تحت عنوان مطالعه ای تطبیقی در ساختار و نظام دادرسی کار ایران و برخی کشورهای اروپایی به نتایج زیر دست یافت:تنظیم روابط کارگر و کارفرما از مهمترین و تأثیرگذارترین اقدامات دولتها در عرصه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی هر کشوری است. اهمیت این موضوع تفاوت جایگاه دو قشر کارگر و کارفرما در جامعه، تعداد بالای افراد درگیر و تأثیرگذاری عمیق آنها در اقتصاد کشاور ما باز میگردد. بدیهی است اگر در مسیر رابطهه میان کارگر و کارفرما سازوکاری قانونی پیش بینی شود، حرکت این دو قشر را در کنار هم تداوم بخشد. مراجع حل اختلاف کار و نظام دادرسی مربوط به آنها، راه حل قانونگذاران است.

محمد صحفی‌پرست و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان قوانین حاکم بر قراردادهای بیمه تبیین می‌نمایند، ریسک عنوانی است که دقیقا در مقابل شانس قرار می‌گیرد و مأخذ محاسبه تمامی قراردادهای

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

بیمه و به خصوص بیمه اشخاص، موضوع ریسک و برآورد میزان آن است، که بر حسب افزایش و کاهش، بر سرنوشت قرارداد اثرگذار بوده و از این‌رو، بررسی میزان آن در قرارداد و تعیین حق بیمه بر اساس آن از اهمیت به سزایی برخوردار است.

محمد نیکبخت (۱۳۹۴) درپایان نامه کارشناسی ارشد خود حاکمیت اصل (آزادی) اراده به عنوان قاعده حل تعارض درتعهدات غیر قراردادی نگاهی به نظام حقوقی اتحادیه اروپا را مورد بررسی قرار داده است. اصل حاکمیت اراده که پیدایش و رشدش مرهون تحولات صورت گرفته در حوزه قراردادها است.

علی بیگدلی(۱۳۹۴) درپایان نامه کارشناسی ارشد خود حاکمیت اراده در فقه امامیه، نظام رومی ژرمنی و حقوق ایران را مورد بررسی قرار داده است. اصل حاکمیت اراده در نظام رومی ژرمنی مدرن به معنای مبنا بودن ارادهٔ انسان (طرفین تعهد) در مشروعیت تعهدات و عقود است.

بورن (۲۰۰۶)، در پژوهشی چنین نتیجه‌ای به دست آورده است؛ نظام حقوقی آمریکا کامل‌ترین سیستم را در مورد قانون حاکم بر قراردادهای بیمه داراست، هنگام بسط و توسعه این سیستم، نویسندگان آمریکایی نظرات مختلفی ابراز کردند. شرط انتخاب مرجع رسیدگی یکی از مسائلی است که در آمریکا به رسمیت شناخته شده است.

تعریف قراردادهای کار خصوصی

براساس ماده۱۰ اصلی ترین حامی آزادی قراردادها می باشد: قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد کرده اند در صورتی که مخالف قانون نباشد نافذ می باشد.

تعریف قرارداد کار :قرارداد کار نوعی از قرارداد کتبی یا شفاهی است. که کارگر دربرابر دریافت مزد را برای مدت موقت یا مدت غیرموقت برای سرکارگرانجام می‌دهد

قراردادکارو اجزای آن:تحولات اساسی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی باعث ایجاد مفهوم سنتی قرارداد کار تحت عنوان اجاره اشخاص شده است.

موارد مختلف انعقاد قراردادکار:در ماده ۱۰ قانون کار، موارد مختلفی که در انعقاد قراردادکار می‌باید در نظر گرفته شده و این قرارداد حاوی آنها باشد ذکر شده است

شرایط صحت قراردادها در قراردادهای کاردر زمان عقد قرارداد

ماده ۱۹۰ ق. م به این موضوع پرداخته است. این شرایط هرکدام دارای مراحل و ویژگی های است که در ادامه به توضیح آنها خواهیم پرداخت. مهمترین این ویژگی ها در ادامه قابل بحث است:

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

۱- قصد و رضا طرفین درزمان انعقاد قرارداد

اولین مورد در شرط قراردادها شرط صحت در زمان عقد است. این شرط دارای ویژگی های زیادی می باشد که به قرار زیر قابل توضیح است:۱-شرط در مرحله انشاء. ۲-شرط در مرحله توافق اراده ها. ۳-شرط به همراه عقد عقد وتبعیت از آن. ۴-در نظر گرفت ماهیت اعتباری قرارداد ها.

۲-ضمانت اجرای عدم تطابق اراده ها در زمان انعقاد قرارداد

در ارتباط با این موضوع در قانون مواردی ذکر شده که در ادامه به طور گسترده به توضیح آنها می‌پردازیم: ۱-عقد در قصد طرف دیگر بدون انشاء باشد. ۲-عدم تطابق ایجاب و قبول. ۳-عدم نفوذ عقد. ۴-بررسی عقد مشروط

۳- بررسی اصل رضائی بودن شروط در زمان انعقاد قرارداد

این موضوع با بررسی موارد زیر قابل توضیح است:۱-بررسی اصل رضائی بودن شروط. ۲-بررسی اصل شیوه بیان و توافق اراده ها. ۳-بررسی اصل حاکمیت اراده در عرصه قراردادها. ۴-بررسی شیوه بیان و توافق اراده‌ها. مساله دیگری که در ارتباط با بحث قصد مطرح است این مساله است: اصل رضائی بودن شروط مانند اصل رضائی بودن قراردادها قابل پذیرش است یا خیر؟ اهمیت این موضوع به ویژه در ارتباط با اعتبار یا عدم اعتبار شروط تبانی مهم است. همانطور که بیان شد. امروزه اصل حاکمیت اراده در جهان در عرصه قراردادها مورد قبول است و یکی از نتایج آن اصل رضائی بودن قراردادها می‌باشد (کاتوزیان، ۱۳۸۵، ج۱، صص۱۴۶-۱۴۷؛ صفایی، ۱۳۸۵، ج۲، ص۴۸). بر اساس اصل حاضرشیوه بیان و توافق اراده‌ها دارای اهمیت نمی‌باشد و هر وسیله ای که به هر نحوی دلالت بر قصد و توافق اراده‌ها نماید کفایت می کند. در سالهای قبل در متون فقهی از لزوم ابراز اراده در قالب الفاظ سخن گفته شده است (در این خصوص رک. علامه حلی، ۱۴۱۸، ج۲، ص۱۶؛ همو، ۱۴۱۰، ج۲، ص۴۴۸؛ محقق کرکی، ۱۴۰۸، ج۴، ص۵۷؛ ابن طی الفقعانی، ۱۴۱۸، ص۱۰۷؛ طباطبائی، ۱۴۱۹، ج۸، صص۱۱۲-۱۱۳؛ حسینی عاملی، ۱۴۲۴، ج۱۲، صص۴۸۳ به بعد.) در سالهای اخیر نظر به تحولات عرفی و با عنایت به عموم و اطلاق ادله صحت عقد با رد هرنوع تشریفات که به ابراز اراده جهت انعقاد قرارداد (جز در مواردی که دلیل خاصی بر خلاف آن دلالت داشته باشد) رو برو هستیم (روحانی، ۱۴۱۴، ج۱۹، صص۱۸-۱۹ و ۲۷۴؛ قدیری، ۱۴۱۸ه. ق. ، صص۲۷ و ۴۹؛ حسینی حائری، ۱۴۲۸، ج۲، ص۸۱؛ همچنین رک. خوئی، ۱۴۱۹، ج۱، صص۲۱۵-۲۱۶؛ محقق أردبیلی، ۱۴۱۲، ج۱۰، صص۳۶۱-۳۶۲)

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

٤- بررسی ارتباط میان رضای به عقد و شرط در انعقاد قرارداد

در انعقاد قراردادها اصل رضایی بودن اهمیت زیادی دارد. در این مورد میتوان به نظرات دکتر شهیدی در سال ۱۳۸۶ که در ارتباط با رضایت مشروط نکاتی را مورد توجه قرار دادند مهمترین این نکات عبارتند از: ۱-تبعیت شرط از عقد از نظر عدم وجود رضا. ۲- اهلیت تمتع برای حمایت از محجورین. ۳- صغیر یا کبیر بودن اشخاص

ضوابط انعقاد قرارداد کار

بر اساس مقررات قانون کار، کارگر و فرد و کارفرما مجاز به بستن قرارداد کار با مدت موقت هستند و زمان قرارداد نیز با قید شروع و خاتمه آن با توافق طرفین تعیین می گردد و قواعد محدودیت زمانی برای مدت قرارداد کار موقت پیش بینین می‌شود. بنابراین اعم از اینکه نوع فعالیت کارگاه مستمر باشد یا نباشد موافقت طرفین برای تعیین مدت قرارداد معتبر خواهد بود بدیهی می باشد در فعالیت‌هائی که جنبه دائمی دارند چنانچه در قرارداد کار قید مدت ذکر نشود قرارداد غیر موقت و دایمی تلقی می‌شود.

تشریفات انعقاد قرارداد درحقوق امریکا

برخی از حقوقدانان قرارداد کار را اینگونه تعریف کرده‌اند: قرار داد کار، قراردادی است که طبق آن شخصی طبیعی، در برابر دستمزد، کاری را، تحت نظر کارفرما برعهده می‌گیرد. که بر اساس نظر و دستورهای شخص دیگری، فعالیتش را در اختیار شخص اخیر گذارده و عوضی دریافت دارد.

در این سه کشور تشرفات انعقاد قرارداد شامل موارد زیر است:

۱-تنظیم سند رسمی. ۲- توافق طرفین در مورد مسئولیت. ۳-تعریف سه مشخصه: الف- نوع کار ب- مزد ج- نوعی وابستگی

۴-رعایت شرایط مورد توافق (شرایط عبارت‌اند از: اراده اطراف قرارداد، اهلیت متعاقدین، موضوع قرارداد و سبب تعهد) ۵-مکتوب بودن قرارداد کار.

سه رکن برای قرارداد کار در حقوق امریکا

بنابراین سه رکن برای قرارداد کار در حقوق امریکاو فرانسه نیاز است:کاری که می‌بایست توسط شخص انجام شود؛ مزد؛ سومین رکن که معیار قرارداد کار نیز به شمار می‌آید، نوعی رابطه فرمانبرداری و تبعیت. باید گفت قانون قراردادهای کار کشور بلژیک (۱۹۷۳)، شرح دیگری از قراردادهای کار دارد که با این توضیح تقریبا مشابه می‌باشد. در ماده دوم این قانون آمده: «قراردادهای کار، قراردادی است که توسط کارگر در مقابل مزد، به جهت انجام یک کار دستی تحت نظارت کارفرما، منعقد واجرا میشود». ماده سوم

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

این قانون آمده: انجام کارهای معنوی (ادبی، هنری و. . .) باید زیر نظر کارفرما و توسط کارگر انجام شود و این شامل : قراردادهای کار به شمار می‌آید.

که دارای سه مشخصه است:نوع کار ۲- میزان مزد ۳- نوعی وابستگی افراد

در اینجا مشخصات یاد شده، مفهوم کار و نوع آن کمترین ابهام وجود دارد، در این صورت هیچ کارفرمایی نباید، حتی در صورت پرداخت مبلغی پول، کارگر را مجبور نماید که کار نکند (تعهد به عدم کار کردن). در اینجا تعریف ارائه شده از مزد، مبلغی است که توسط کارگرگرفته می‌شود، لذا قراردادهای کار نباید رایگان باشد، در اینجا یکی از شرایط تشکیل‌دهنده قراردادهای کار، از بین می رود. پس با اجازه دیگری و زیر نظر او، می‌توان، به شکل خیرخواهانه، کاری را انجام داد، اما این نوع کار، قراردادهای کار اصطلاحی در حقوق به شمار نخواهد آمد. از مشخصه‌های وابستگی یا تبعیت در قراردادهای کارمی باشد که کارفرما، اجازه نظارت بر کارگر و کارهای او را از طرف دیگر دارد. دراینجا لازم نمی‌باشد که این مشخصه‌ها از سوی کارفرما رعایت شود، بنابراین باید امکان نوعی از تابعیت برای، قراردادهای کار در نظر گرفته شده، طی یک رابطه حقوقی، لازم است.

بر اساس قوانین حقوق کشور بلژیک، باید بین ارکان قراردادهای کار با شرایط شکل‌گیری قرارداد، تفاوت ایجاد شودو وجود یک کار مشخص و معین، با مزد و رابطه تبعیت بین کارگر و کارفرما از ارکان قراردادهای کار به حساب آید. که هریک از آنها دارای شرایطی است. در کل ارکان و شرایط قراردادها، در قراردادهای کاری، لازمه نفوذ آن است. پس علاوه بر ارکان قراردادهای کار، شرایطی هم برای صحت این قرارداد هست که به دو دسته شرایط کلی و شرایط اختصاصی قابل تقسیم است. شرایط کلی صحت قراردادهای کار، در واقع همان شرایط عمومی مندرج در قانون مدنی کشور بلژیک است که باید برای نفوذ هر قراردادی در نظر گرفته شود.

این شرایط شامل: یک- اراده اطراف قرارداد. دوم-اهلیت متعاقدین. سوم- موضوع قرارداد. چهارم- مکتوب بودن قراردادهای کار

ویژگی‌های قرارداد کار

شناخت ویژگی‌های یک قرارداد، در تحلیل آن قرارداد و بار کردن آثار حقوقی مشخص، کمک شایانی به دادرس و پژوهشگر می‌نماید. بنابراین در این گفتار به پاره‌ای از ویژگی‌های قرارداد کار اشاره می‌کنیم. الف) قرارداد کار. ب) قرارداد کار قراردادی است مستمر اجرای تعهدات طرفین در طول زمان انجام می‌گیرد. از این ویژگی شرایط زیر حاصل می‌شود: بطلان قرارداد. ۲-اجرای قرارداد متوقف. و۳- همگام با شرایط حادث. ج) قرارداد کار قراردادی است قائم به شخص. د) قرارداد کار با حقوق اشخاص سر و کار دارد. ه) قراردای است حمایتی. و) قراردادی است رضایی. در واقع نگاه اجمالی به قانون قرارداد کار بلژیک، ما را به این واقعیت رهنمون می‌سازد که قرارداد کار در این کشور تشریفاتی است. طبق ماده ۱۰

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

قانون قرارداد کار چین، قرارداد کار بایستی به صورت نوشته و کتبی باشد. اگر ابتدا قرارداد نوشته نشود، حداقل در مدت یک ماه پس از اجرای کار، قرارداد بایستی میان طرفین نوشته شود.

نتیجه‌گیری

در زمینه تشریفات انعقاد قرارداد در میان ایران وامریکا درمباحثی مانند: انعقاد، مدت قرارداد، اصل حاکمیت اراده (با وجود اینکه حقوقدانان و نظام های شناخته شده حقوقی، قانون حاکم بر قراردادهای بین المللی خصوصی را قانون حاکمیت اراده می دانند، عام ترین قاعده حقوق ایران، یعنی ماده ۹۶۸ قانون مدنی، که مبنای اصلی تعیین قانون حاکم بر قرارداد است و بیش از ۷۷ سال از عمر آن می‌گذرد، «تعهدات ناشی از عقود» را، تابع «قانون محل وقوع عقد» می‌داند؛ امری که در سکوت رویه قضایی، استادان حقوق را به ۳ گروه تقسیم کرده است: گروهی که با تکیه بر تحقیقات حقوق بین الملل خصوصی حکومت قانون محل وقوع عقد بر قرارداد را نپذیرفته اند و گروهی دیگر که ظاهراً در حکم ماده ۹۶۸ مشکلی نیافته اند و به «قضا»ی قانونگذار تن داده اند و سر انجام گروهی که حکم قانونگذار را -که از میان گزینه های مختلف، بهترین آنها را برگزیده است- بسیار پسندیده اند) وحتی خاتمه کار ومسئله بیمه تفاوت‌های وجود دارد. وبه طور کلی موارد زیر در این باره از اهمیت زیادی برخوردار است و این نکته ضروری است که در ایران این تشریفات هنوز به طور کامل مورد توجه قرار نمی گیرد:زمان کار آزمایشی و طول مدت آن (در ایران قابل فسخ می باشد ودر امریکا دارای مدت معیین است). محل انجام کار(در ایران وامریکا در قرارداد باید ذکر شود). وظایف کاری(در ایران وامریکا در قرارداد باید ذکر شود)حقوق و پرداخت آن(در ایران وامریکا در قرارداد با توجه به شرایط کاری باید ذکر شود) ساعت و زمان کار (ساعات و زمان کار منظم در ایران وامریکا در قرارداد با توجه به شرایط کاری باید ذکر شود) مرخصی سالیانه و حقوق تعطیلات (کارکنان درمواقع عادی و زمانی که سرکار هستند در ایران وامریکا در قرارداد با توجه به شرایط کاری باید ذکر شود). مهلت کناره گیری از کار(پس از اتمام مهلت کناره گیری از کار کارمند و یا کارفرما در ایران وامریکا در قرارداد با توجه به شرایط کاری باید ذکر شود)ذکر اینکه قرارداد کاری، چه قرارداد شرایط کاری را رعایت می نماید(در ایران وامریکا در قرارداد با توجه به شرایط کاری باید ذکر شود)

در برخی از کشور ها، مانند امریکا برای انعقاد قرارداد کار، قانون خاصی به نام قانون قرارداد کار وجود دارد، اما در کشور ما، تعاریف، قواعد و مفاهیم قرارداد کار، ضمن قانون کار بررسی شده است.

در قانون کار ایران، قرارداد کار تعریف و شرایطی برای انعقاد آن در نظر گرفته شده‌است. هم چنین در ماده‌ی ۲ این قانون، به تعریف کارگر پرداخته شده‌است. در این مبحث ابتدا به تعاریف قوانین مختلف از قرارداد کار، شرایط آن پرداخته می‌شود.

(بند نخست)، سپس شرایط انعقاد قانون کار از منظر حقوق ایران بررسی می‌گردد. (بند دوم) تا بتوان به تعریف جامع و مانعی از قرارداد کار نائل آمد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

همچنین اصل حاکمیت اراده در قراردادها در دو کشور متفاوت است. اصل حاکمیت اراده درامریکا به معنای مبنا بودن ارادهٔ انسان (طرفین تعهد) در مشروعیت تعهدات و عقود است، این تنها و تنها ارادهٔ طرفین است که اصل عقد را ایجاد و مشروع می‌نماید و اگر قیدی هست این قید نیز امری قانونی است که برآمده از حاکمیت اراده در سطح ملی و عمومی است، قانون بروز اراده در سطح عمومی و تعهد بروز اراده در سطح خصوصی است. این نگاه ریشه در تلقی انسان به‌مثابه سوژه دارد که در فلسفهٔ دکارت آغاز و در سوبژکتیویسم کانت به اوج خود رسیده است. کانت انسان را به‌مثابه موجودی عاقل، مختار، دارای اراده و البته دلیر در به‌کارگیری عقل خود بنیاد و مستقل خویش معرفی می‌کند، لیبرالیسم حقوقی انسان آزاد را واضع حقوق و ارادهٔ مستقل او را مکفی در ایجاد تعهد می‌داند، این نگاه منجر به شکل‌گریزی، اصالت رضا، عدم حق دولت در دخالت در روابط طرفین، اراده به‌عنوان مهم‌ترین عنصر تعهدات و. . . می‌گردد.

اما ایران عقد امری شرعی است که شارع آن را ایجاد نموده (مستقیم یا از طریق حجیت بخشی به سیرهٔ عقلاء) و حجیت از سوی خداوند است زیرا او مالک حقیقی است و هم او باید اذن در تصرف در اموال و شیوهٔ آن را به مکلفین ابلاغ نماید. این نگاه منجر به نوعی شکل‌گرایی، اصالت نظر شارع و توقیفی دیدن عقود می‌گردد.

در اینباره به ارائه توضیحاتی می پردازیم که به جمع بندی موضوع بیشتر کمک می‌کند: اصل حاکمیت اراده در انتخاب قانون حاکم هم در مقرره‌ی رم یک و هم در حقوق آمریکا به رسمیت شناخته شده است، به‌طوری که تغییرات ایجاد شده در هر دو نظام حقوقی در طی زمان‌های مختلف نشان‌دهنده‌ی نزدیک‌تر شدن بیش از پیش نظام حقوقی اتحادیه اروپا و ایالات متحده‌ی آمریکا راجع به مسئله قانون حاکم بر تعهدات قراردادی می‌باشد. بنابراین در هر دو حوزه‌ی یادشده، طرفین می‌توانند قانون کشور معینی را بر قرارداد خود اعمال کنند. اصل حاکمیت اراده به طرفین اجازه می‌دهد که در هر قسمتی از قرارداد قانون معینی را حاکم کنند. براساس اصل یادشده، طرفین می‌توانند حتی در حین اجرای قرارداد قانون حاکم بر آن را تغییر بدهند، مشروط بر اینکه این تغییر موجب ضرر اشخاص ثالث نشود.

در مقرره‌ی رم یک، قلمرو و گستره‌ی آزادی اراده‌ی طرفین در انتخاب قانون حاکم تا جایی است که آن‌ها می‌توانند قانونی را انتخاب کنند که حتی هیچ ارتباطی با قرارداد ندارد. به‌عبارت دیگر ضرورتی ندارد که طرفین، قانونی را برگزینند که به‌نحوی مرتبط با قرارداد باشد، در حالی که در حقوق آمریکا نیز اگرچه اصل حاکمیت اراده برای تعیین قانون حاکم پذیرفته شده است اما قانون منتخب در برخی موارد باید با قرارداد حسب مورد ربط اساسی و یا ارتباط معقول داشته باشد.

در فقدان انتخاب قانون حاکم توسط طرفین چه به‌طور صریح و یا ضمنی، رویکرد مقرره‌ی رم یک و حقوق آمریکا متفاوت است. در حالی که براساس مقرره‌ی رم یک، اماره‌ی قانون محل سکونت معمولی متعهد اجرای تعهد اساسی و شاخص وجود دارد اما چنان‌چه از تمام اوضاع و احوال به وضوح مشخص باشد که قرارداد با قانون کشور دیگری به غیر از قانون کشور محل سکونت عادی متعهد تعهد شاخص،

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

ارتباط نزدیک‌تری دارد، قانون همان کشور بر قرارداد حاکم خواهد شد. در حقوق آمریکا نیز در فقدان انتخاب قانون حاکم توسط طرفین، قانون کشوری که دارای مهم‌ترین ارتباط با قرارداد و طرفین می‌باشد، اعمال خواهد بود. دامنه‌ی محدودیت‌های اصل حاکمیت اراده در اتحادیه‌ی اروپا و آمریکا متفاوت است. در حقوق اتحادیه‌ی اروپا، در صورتی‌که مفاد قانون حاکم آشکارا با نظم عمومی دادگاه در تضاد باشد، نادیده گرفته می‌شود. رعایت مقررات امری برتر قانون مقر و نیز رعایت مقررات امری برتر کشور محل اجرای تعهدات قراردادی نیز از دیگر محدودیت‌های انتخاب قانون حاکم توسط طرفین است. برخلاف اتحادیه‌ی اروپا در آمریکا شرط انتخاب قانون به‌طور صریح محدود نشده است. نه در مجموعه‌ی دوم و نه در قانون متحدالشکل تجاری آمریکا، هیچ مقرره‌ای به‌طور صریح وجود ندارد که متضمن محدودیت انتخاب قانون حاکم باشد. با این وجود در حقوق آمریکا، علاوه بر این‌که قانون منتخب طرفین باید با طرفین یا معامله ارتباط اساسی یا معقول داشته باشد، اعمال قانون یادشده نباید با نظم عمومی مقر دادگاه و اصول اساسی حکومتی دادگاهی که دارای علقه‌ی مادی بیشتری از ایالت منتخب در موضوع خاص بوده در تضاد باشد. در قراردادهایی که قدرت معاملاتی طرفین قرارداد برابر نیست، طرفی که در وضعیت معاملاتی ضعیف‌تر می‌باشد نیازمند حمایت خاص است. در این مورد در مقرره‌ی رم یک، مقررات خاص حمایتی برای مصرف‌کننده در قراردادهای مصرف و در قراردادهای استخدام و در قراردادهای بیمه مقرر کرده است. در مورد مصرف‌کننده‌ی قانون منتخب نمی‌تواند مصرف‌کننده را از مقررات آمره‌ی حمایتی محل سکونت عادی مصرف‌کننده محروم کند و در مورد مستخدم نیز قانون منتخب نمی‌تواند وی را از مقررات آمره‌ی حمایتی کشوری که مستخدم در آنجا عادتاً کار خود را در اجرای قرارداد انجام می‌دهد، محروم کند. در اینباره باید به مسئله نظم عمومی هم اشاره شود:نظم عمومی مفهوم گسترده و قابل تفسیری است که به مجموعه قواعد مربوط به حسن جریان امور راجع به اداره یک کشور یا راجع به حفظ امنیت و اخلاق در روابط بین افراد گفته می‌شود؛ مفهوم نظم عمومی اخص از قوانین امری و الزامیست چون نقض هر قانون الزامی به معنی مخالفت با نظم عمومی نیست بلکه منظور از قواعد نظم عمومی مقرراتی است که حفظ و بقای ملت ومنافع آن در گرو رعایت آن مقررات است. «محکمه نمی‌تواند قوانین خارجی و یا قراردادهای خصوصی را که برخلاف اخلاق حسنه بوده و یا بواسطه جریحه‌دار کردن احساسات جامعه یا به علت دیگر مخالف با نظم عمومی محسوب می‌شود به موقع اجرا گذارد اگر چه اجرای قوانین مذکور اصولا مجاز باشد» (مفاد ماده ۹۷۵ قانون مدنی)این ماده موانع دیگر آزادی قراردادها را دو عنصر اخلاق حسنه و نظم عمومی اعلام داشته است. برای مثال قرارداد ساخت فیلم‌های مبتذل و مستهجن در کشور ما بر خلاف نظم عمومی است و باطل می‌باشد.

پیشنهادات تحقیق

۱-مساله تشریفات قراردادهای کار در این زمینه در قوانین سالهای قبل مورد بررسی قرار گیرد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

۲- نحوء انعقاد قراردادهای کارگری وتشریفات انعقاد قرارداد مورد بررسی قرار گیرد.

۳- مساله تشریفات قراردادهای کار در این زمینه در قوانین کشورهای دیگر نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۴- مساله تشریفات قراردادهای کار با در نظر گرفتن نقش بیمه در این زمینه مورد بررسی قرار گیرد.

۵- مساله ضمانت اجراها وآثار حقوقی انعقاد قراردادها به طور کامل مورد بررسی قرار گیرد.

۶- شرایط قرارداد کار مورد بررسی قرار گیرد.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

فهرست منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

ـ امامی، سید حسن، حقوق مدنی، ج۱، تهران، انتشارات اسلامیهٔ، بی‌تا.

ـ اسکینی، ربیعا؛ فرامرز باقر آبادی، (۱۳۹۰)، «تعهدات اساسی فرانشیزگیرنده در قبال قراردادهای بین المللی فرانشیز»، فصلنامه حقوق، دوره ۴۱، شماره ۳، پائیز، صص ۲۰-۱.

ـ اشمیتوف، کلا یو ام، (۱۳۷۸)، حقوق تجارت بین الملل، مترجم: بهروز اخلاقی و همکاران، جلد اول، چاپ اول، تهران: سمت.

ـ اشمیتوف، کلا یو ام، (۱۳۹۰)، حقوق تجارت بین الملل، مترجم: بهروز اخلاقی و همکاران، جلد دوم، چاپ دوم، تهران: سمت.

ـ امیر معزی، احمد، (۱۳۹۱)، قواعد حل تعارض در قانون حاکم بر تعهدات قراردادی، چاپ اول، تهران: نشر دادگستر.

ـ ایران پور، فرهاد، (۱۳۸۱)، «نگاهی اجمالی به اصل حاکمیت اراده در حیطه انتخاب قانون حاکم بر تعهدات ناشی از قراردادهای تجاری»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۵۵، بهار، صص ۱۱-۴۴.

ـ پیرهادی، محمدرضا(۱۳۸۹)؛ انتقال مالکیت در عقد بیع، انتشارات شالیزه، ۱۳۸

ـ بورن، موری (۲۰۰۶) قانون حاکم بر قراردادهای بیمه، ترجمه الهام رستگار، انتشارات بیمه

ـ بیگدلی، علی(۱۳۹۴) حاکمیت اراده در فقه امامیه، نظام رومی ژرمنی و حقوق ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده حقوق

ـ سلجوقی، محمود، (۱۳۸۶)، حقوق بین الملل خصوصی، تعارض قوانین، جلد دوم، چاپ چهارم، تهران: نشر میزان.

ـ سماواتی، حشمت الله، (۱۳۷۷)، حقوق معاملات بین المللی نظری و کاربردی، چاپ اول، تهران: انتشارات ققنوس.

ـ شریعت باقری، محمد جواد، (۱۳۹۱)، «حاکمیت اراده بر قراردادهای بین المللی خصوصی»، فصلنامه علمی پژوهشی دیدگاههای حقوق قضائی، شماره ۵۸، تابستان، صص ۹۸

ـ شهیدی، مهدی، حقوق مدنی، ج۴، شروط ضمن عقد، تهران، انتشارات مجد، چ۱، ۱۳۸۶ش.

ـ شهیدی، مهدی، تشکیل قراردادها و تعهدات، تهران، نشر حقوقدان، چ۱، ۱۳۷۷ش.

ـ شهیدی، مهدی، حقوق مدنی. تعهدات، تهران، انتشارات مجد، چ۷، ۱۳۸۴ش.

ـ شهبازی، محمدحسین (۱۳۸۵)، مبانی لزوم و جواز اعمال حقوقی، چاپ اول، مؤسسه مطالعاتی حقوقی فرزانگان دادآفرین، تهران

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]

ـ صحفی پرست، الهه و همکاران (۱۳۹۰) قوانین حاکم بر قراردادهای بیمه، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده حقوق.

ـ صادقی، حسین (۱۳۹۵) نگاهی به جایگاه و آثار حقوقی قرارداد کار. انتشارات شالیزه.

ـ صفایی، سید حسین، حقوق مدنی و حقوق تطبیقی، تهران، نشر میزان، چ۲، ۱۳۸۶ش.

ـ صفایی، سید حسین، دوره مقدماتی حقوق مدنی، ج۱، اشخاص و اموال، تهران، بنیاد حقوقی میزان، چ۷، ۱۳۸۷ش.

ـ صفایی، سید حسین، دوره مقدماتی حقوق مدنی، ج۲، قواعد عمومی قراردادها، تهران، نشر میزان، چ۴، ۱۳۸۵ش.

ـ طاهری، حبیب الله، حقوق مدنی، ج۵، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چ۲، ۱۴۱۸ ق.

ـ فخلعی، محمد تقی، تحول آرای فقیهان امامی در باب روشها و ابراز انشای عقد همراه با تحلیل دیدگاه امام خمینی(س)، فصلنامه متین، شماره ۴۴، ۱۳۸۸ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، دوره مقدماتی حقوق مدنی، اعمال حقوقی (قرارداد ایقاع)، تهران، شرکت سهامی انتشار، چ۱۱، ۱۳۸۵ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، حقوق مدنی، قواعد عمومی قراردادها، ج۱، تهران، شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا، چ۷، ۱۳۸۵ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، حقوق مدنی، قواعد عمومی قراردادها، ج۳، تهران، شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا، چ۲، ۱۳۷۶ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، دوره مقدماتی حقوق مدنی، درسهایی از عقود معین، ج۱، تهران، کتابخانه گنج دانش، چ۷، ۱۳۸۴ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، عقود معین، ج۱، تهران، شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا، چ۷، ۱۳۷۸ش.

ـ کاتوزیان، ناصر، (۱۳۸۸)، مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، چاپ هفتاد و سه، تهران: شرکت سهامی انتشار.

[Downloaded from jlawst.ir on 2026-10-30]